

Üks ema, kolm poega, akordion, lehm ja madal hemoglobiinitase

Maal elades ei ole armastus alati esikohal, ütleb 27 aastat muusikaõpetajana töötanud **Kai Järvpõld** (45), kes kasvatab üksinda kolme last.

KIRSTI VAINKÜLA

kirsti.vainkyla@ekspress.ee

Kääpa põhikooli muusikaõpetaja Kai ütleb, et tegelikult on tal viis ja enam last. Raske on täpselt kokku arvutada. Vanimad hoolalealused on 79aastane pelglik tädi ja 68aastane haigete jalgadega ema. Siis tulevad kolm poega. Üks neist on sajakilone autist **Daniel** (15). Tema, olenevalt päevast ja tujust, annab välja mitme lapse mõõdu. Kui mitme, seda ei tea kunagi ette. Aga habras ja väike Kai (60 kg) peab olema valvel. Unetunde ta ei loe. On olnud hommikuid, kui ta alustab koolitunde, raske akordion kõhul, pärast uneta ööd.

Kai esindab nn võileivapõlvkonda – teatud vanuses satub inimene olukorda, kus ta peab hoolt kandma korraga kolme põlvkonna eest, nii oma laste kui vanemate eest. Kai on praegu justkui litsutud kahe generatsiooni vahele.

Kai Järvpõld võiks aasta parimaks kandideerida mitmes kategoorias.

Ta oleks väärt näiteks aasta tütre ja õetütrega, sest ta valvab pidevalt, et vanakestel oleks rohud võetud ja olemine puhas. Kord jooksid poisid tädi kogemata pikali ja vana naise pea vajus nelja õmb-lust.

Kai võiks olla ka aasta kolme poja väsimatu ema, kes käib puudega lapse kõrvalt tööl; või aasta õpetaja, kes on viinud oma õpilased seitsmel korral laulupeole (kuid sel aastal enam mitte).

Aga sellisest „Eesti naiste mehevõtuvõistlusest“, nagu praegu meedias käib, ei taha Kai kuulda!

Miks?

„Sest tunnustus peab tulema igale naisele temalt endalt ja mitte väljast,“ lausub Kai.

Aga aasta abikaasa tiitlit ta pälv-vida ei saa! Ei ole tal paberit ette näidata. 20 aastat kestnud suhet pole ametlikult vormistatud. Kuigi lapsed on kõik selle ühe mehega.

„Minu kätt pole palutud ja mina pole küsinud. Elu maal ei käi armastuse, vaid töökoha järgi. See on tähtsam kui mingi paber,“ ütleb Kai. Nad ei ela mehega koos, sest mees elab Põlvas, kus on 20 aastat olnud ta elu ainus töökoht. Seda peab hoidma. Nagu peab hoidma ka isa närve, sest mitte iga isa ei suuda leppida teadm- misega, et peres kasvab puudega poeg. Parema olgu isa eemal kui üld- se olemata. „Emadel puudub võima- lus öelda, et ma ei saa hakkama või et ma ei võta seda last koju. Aga isad saavad! Ja võib-olla,“ mõtiskleb Kai, „see on isegi hea, et ta eraldi elab, sest kardan, et tema jaoks mul tä- helepanu enam üldse ei jätkukski.“

Ta pikkades paksudes juustes on veidi halli ja ta nimetab oma suhet sõnaga visiitvabaabieli. See sai algu- se 28. märtsil 1997 ja kestab ka prae-

ÜKS LAPSE MITME EEST: Kai Järvpõld ulatub autistist 15aastasele pojale Danielile õlani ja kunagi ei tea ette, mis tujuks poisil hommikul ärgates on.

gu. Aga 13-, 15- ja 17aastaseid poegi kantseldab ta ükski.

Õöseks haiglasse jääda ei saa

Paar nädalat tagasi juhtus Kääpa põhikoolis õnnetu lugu. Üks õpilane, kes peaks haiguse tõttu õppima erikoolis, tuli Kaile kallale. Kai hakkas last rahustama, võttis tal käest kinni ja toimetas ta klassist välja. Aga nii õnnetus, et selg sai lapse taltsutamisel viga. Kai jäi haiguslehele, talle määrati operatsioon 5. maile.

Me kohtume Võrus päev enne operatsiooni. Kai on väga mures. Ta on juba Tartu arste hoiatanud, et õöseks ta haiglasse jääda ei saa, pere ei saa temata hakkama. Tal pole kedagi, kes tuleks terveks nädalavahe- tuseks tema hoolealuste juurde.

Samal hommikul on ta maha pidanud lahingu autistist Danieliga, sest poiss ei soovinud kooli minna. Ta käib Võrus Järve koolis, mis on mõõduka, raske ja sügava vaimse ning liitpuudega laste kool. Kai selgitas pojale, et kui ta kooli ei lähe, siis saab emme trahvi ja ta ei saa enam emaga poodi minna. Daniel mõtles veidi ja läkski kooli.

Kai ei süüdista õpilast, kelle taltsutamise tõttu selg viga sai. „Ei, sest see laps on vales kohas,“ teab Kai. Ta näeb, kui halvasti hoolitseb riik nende eest, kes vajavad kõige rohkem tähelepanu - haigete laste eest.

Kai meelest on vale, et riik on määranud psüühikahäiretega ja vaimsete puuetega lapsed tavakooli, kuid ei taga neile vajalikke tingimusi - ei väikeklasse ega tugiisikuid.

„Riigil on muidugi mugav, et ei pea erikoole ehitama, kuid lapse närvisüsteemile on sel halvad tagajärjed. Mis täiskasvanud neist tulevad?“ küsib Kai.

Kunagi oli Kääpa kooli kõrval Leevi eriinternaatkool - lapsed teadsid, et kui koolis hakkama ei saa, siis pannakse sinna.

„Ja see teadmine lõi koolis korra majja, sest keegi ei tahtnud sinna minna. Aga praegu? Mida saan ma teha lapsega, kes on agressiivne või kes palju ropendab,“ laiutab ta käsi.

Õpetajal pole mingit võimalust ennast kaitsta. Kai ütleb, et õpetajal peab olema võimalus saada lapsevanematelt kas või sümboolset „moraalset kahjutasu“.

„Näiteks kui laps lööb õpetajat, siis peab maksma vanem trahvi. See parandaks palju meie koolisüsteemis. Või kui laps ropendab, paneb euro klassikassasse. See annab signaali teistele lastele, et kui ma nii teen, siis vanemad kannatavad. Mulle tundub, et see asi läheb meil kontrolli alt välja,“ ütleb pool elu õpetajana töötanud Kai. Kui ta läks üheksakümnenendatel kooli tööle, lehvis Eestimaa kohal laulva revolutsiooni vaim ja elu oli lootusriikas isegi maal, kuid nüüd on inimesed kurjad ja see tuleb laste kaudu kooli. Õpetaja on muutunud sotsiaaltöotajaks.

„Praegu on inimesed nagu tui- mad tükid, igaüks on oma mullis. Näiteks Facebookis tehakse end paremaks, rikkamaks, ilusamaks. Mul ei ole Facebooki kontot ja ma ei tee ka. Ja ühtegi netikommentaari pole ma kirjutanud ja enam ka ei loe neid, sest mis õigus on inimesel teise inimese kohta halvasti öelda, kui ta pole süvenenud tema ellu ega tea üksikasju.“ Ta toob näite elust.

Kord oli ta oma autistist po- jaga teel bussi peale. Daniel, kes rääkimise asemel ainult kriiskas, hakkas minema teisele poole. Seda nägi pealt võhivõõras inimene, kes manitses, et mis te rebite oma last.

Kai oleks tahtnud öelda, et hea küll, võtke see autist endale ja kasvitage teda ise, aga ta ei öelnud.

See juhtus ammu, kuid tal on siiani meeles. Mis õigus on sekkuda teise inimese ellu, kui ei tea tausta?

Akordion kui tugiisik

Kai ütleb, et mängib kõiki pille peale viripilli. Koolis saadab ta lapsi raske akordioniga, ja seda „metoodilistel põhjustel“. Klaveri tagant oleks tal raske lapsi korrale kutsuda, ta peaks selleks mängu katkestama.

„Akordioniga mäng ei katke, teised laulavad kaasa ja ma saan minna vahele. Ma ju tean, kes tüli norivad - akordion on kasvatuslikus mõttes tänuväärne pill.“

Mõnes olukorras pill ei aita. Näiteks kui mõlemad vanemad käivad Soomes tööl. Kai saab kohe aru, millal on vanemad on kodus, millal ära. Kui vanemad on Soomes, on laps kimpus nii õppimise kui ka käitumisega.

Ta mõistab ka lapsevanemaid. „Aga kus on meie palgad? Kõik peavad ju peret elatama.“

Muusikaõpetaja päev algab lehma lüpsmisega

Kai päev algab kell 4.30. Ta teeb tulepliidi alla ja lüpsab lehma. Piimast saab ta oma perele olulise toidukorvase.

„Kui ma peaks elama ainult palgast ja lasterahadest, siis oleks raske. Aga riided saame selga, puud saab ostetud, arved on makstud,“ loetleb Kai. Laste isaga on neil eraldi rahakott, kuid mees aitab lastele osta suuremaid asju.

VEEL HOMMIKUL EI TAHTNUD DANIEL KOOLI MINNA: Nüüd on koolipäev õnnelikult täbi ja valla poolt organiseeritud takso viib poisi koju.

„Vaatamata sellele, et ma üksik- ema olen, käivad mõlemad poisid olümpiaadidel,“ naerab Kai.

Vanem poeg **Raido Kiss** sai mul- lu keskkonnaministrilt noore loo- duskaitse aumärgi. Raido on uuri- nud Tartu ülikooli juhendaja abiga õhu ammoniaagisisaldust ja seda mõjutavaid tegureid. Poiss on käi- nud korduvalt loodusteaduste olüm- piaadidel ja õpilastööde konkursi- sidel. Raido võitis esseevõistluse

Kai meelest on vale, et riik on määranud psüühikahäiretega ja vaimsete puuetega lapsed tavakooli, kuid ei taga neile vajalikke tingimusi - ei väikeklasse ega tugiisikuid.

„Muusika ühendab“ ergutusauhin- na, käis haridusministri vastuvõtul.

Noorem vend **Laur Juhan** ei jää maha - ka tema osaleb juba olüm- piaadidel ja koos vennaga on nad tublidl orienteerujad ja võitnud hul- ga medaleid.

Ja siis on Daniel.

Mullu hakkasid poissi vaevama krabihood. Valida oli kahe rohu va- hel - üks kasvatab kaalu, teine muu- dab agressiivseks. Kai valis rohu, mis kasvatab kaalu.

„Mida suudaksin mina, 60 kilo kaaluv naine, teha agressiivse teis- melisega?“

Ühel päeval lõi Daniel käe läbi pakettakna ja vigastas end nii, et vasak käsi enam ei tööta. Kai ei kan- nata verd. Kui ta nägi poega vere-

loigus seismas, käe küljes lahti- ne liha rippumas, siis keeras ta poi- si käe voodilinas- se ja kutsus kiir- abi. Kui poeg sai meedikute valve alla, palus ta het- keks tähelepa- nu ka endale. Kas saaks ehk nuusk- piiritust?

Kord sai va- nem poeg **Raido** vaablaselt mee- lekohta nõela- ta ja laps kao- tas teadvuse.

Anafülaktilise šoki tõttu muu- tus poiss laiguliseks ja hingamine katkes. Kai masseeris lapse südant, kartes, et kaotab lapse. „Ärge küsi- ge, mis ma tegin, aga hingama ma ta sain!“ ütleb Kai.

Operatsioon jääb ära

Päev enne loo trükkiminekut selgub, et Kai seljaoperatsioon jäeti ära. Nai- ne on liiga kurnatud, tema veri on halb, hemoglobiinitase liiga madal, ütles arst. Kai peab nüüd puhkama, rauatablette võtma ja mõne nädala pärast uuesti üritama.

Puhata - kuidas?

„Ma puhkan oma laste juures,“ ütleb ta. „Ma naudin, kui ma loen Danielile raamatut ette või loen ise reisiraamatuid - ma reisin mõt- tes kaasa. Kui ikka külmaindeks on polaaraladel miinus sada - no müts maha nende ees -, siis see inspiree- rib mind, sest tean, et kusagil on veel raskem.“

Eile oli Kai kutsutud Võru gym- naasiumi autasustamisele kui tub- li lapsevanem, aga minna ta sinna ei saanud. Ta oli operatsiooni tõttu kutsust ära öelnud.